

Beletristica, sciintie, arte, viétia sociala, moda.

Pest'a Domineca 28 dec. 6 Ianuariu.	Va esi in fia-care domineca, cu portrete si alte ilustratiuni. In fia-care anu prenumerantii capeta dóue tablouri pompóse.	Pretulu pentru Austri'a pe ian.—jun. 4 fl. pentru tablou 80 cr. Pentru Romani'a pe ian.—jun. unu galbenu, pentru tablou trei sfanti.	Nr. 52.	Cancelari'a redactiunii Strat'a lui Leopoldu Nr. 33, unde sunt a se adresá manuscriptele si banii de prenumeratiune.	Prenumeratiunile se potu face la tóte postele. Pentru Romani'a in librari'a dloru Socecu et comp. in Bucuresci.	Anulu V. 1869.

Epistole estetice catra o copila.

VIII.

Despre fantasía.

Speru, câ ve mai poteti aduce a minte despre aceea ce mai susu am observatu despre sentîre, câ adeca ea este originea intregi activitâti a sufletului, de alta parte inse, câ ea urmaresce ca simtiu cele mai inalte producte ale spiritului, de óra-ce adeverulu cunoscutu in adencimile sale, este si sentîtu, si câ fapt'a morala trebuie sê fia inspirata de sentimentulu moralu. Totu aceea potemu díce si despre puterea imaginativa: ea strabate in tóte ramurile singuratiche a le vietiei sufletesci, ea metamorfoséza contemplatiunile obiecteloru esterne in lumea sa interna, ea forméza in sine-si esternulu si obiectivulu imbracandu-lu in imaginile sale, cu cari ea dispune dupa placere. Éra de alta parte: ide'a spirituala pura, ea o preface in sensuala, incorporandu-o cu imagine. Ratiunea, ea i-tiene imagini parate, pentru ca in representatiune sê póta contemplá obiectele, ca-si candu ele aru esiste sensualmente; aceea ce in spatiu si in tempu este fórt departatu, ea le aduce aprópe, ea preface futurulu si perfectulu in presinte, si presintele in futuru. Ea si-forméza o lume propria

si independinta, in care ea numai materi'a o imprumuta din contemplatiunea realului, pe care apoi inse lu-prelucra atâtu de liberu si arbitraru, incâtu sensului internu alu sufletului i se deschide o specie cu totulu nóua de esistintia. Acésta putere imaginativa si creatória, puterea de a creá imagini spirituale prin innodaminte straine de representatiuni, acésta putere, in sensulu mai strictu, o numimu fantasía. Acést'a poetiséza chiar si in celu mai miseru spiritu, chiar si in omulu celu mai nepoeticu, câ-ci cine ar fi atâtu de tare neglesu de natura, ca elu in ochii fantasíei sale sê nu fia vediutu dejà scene, relatiuni si fiintie, cari in realitate nu i-s'au infatîsiatu nici odata? Fantasi'a sbóra cu multu mai presusu de viéti'a terestra, ea are unu ce mai stralucitoriu decâtu lumin'a sórelui, unu ce mai deliciosu decâtu cele mai dulci profumuri, decâtu acelea ale primaveri, in servitiulu seu; ei i-servescu spiritele aerine si terestre, silfii si silfidele, ea calculéza cu alte mesure si alte legi de tempu, frumsetiele ei sunt mai ceresci si fiintiele ei urite cu multu mai nefrumóse decâtu s'aru poté vedé pe pamentu. Ea sbóra spre ceriu ca o dicitia invelita in nori, intr'o mana tienendu globulu terestru, éra in cealalta dóue chiái, un'a pentru ceriu, éra cealalta pentru infernu. De óra ce ea póte sê stramute sarbed'a dorere a perniciosului pre-

sinte in speranti'a unui viitoriu mai dulce, dara ea pôte prefaca si dorerea ce inca este departe in presinta, si dorerea presinta intr'unu infernu nesuferibilu. In fantasía si-petrece copilulu visulu seu copilarescu, si se jóca jocuri delicióse; pe aripele fantasiei, junele insetatu de fapte se sfortiéza in viétia miscata, éra virgin'a meditatória privesce in viitoriulu sferei sale de viétia; cu ajutorulu fantasiei canutulu betranu privesce preste mormentulu seu prin portile eternitáti. Prim'a meditatiune a junetiei sunt imagini ale fantasiei, si ultim'a meditatiune a filosofului, candu se apropia de frontierele intieptiunei umane, se inaripéza prin imaginea si ecuatiunea fantasiei, pentru ca sê tréca preste abisulu, in care ratiunea solitara ar cadé de siguru.

Fara fantasía nu amu avé nici o placere a frumósei nature, si din viéti'a umana art'a frumósa ar disparé. Da, creatóri'a potere imaginativa este dieiti'a poetului, care i-reveléza secretele vietiei umane si dieiesci, care lu-consacréza de profetu alu omenimei, pentru ca sê reveleze unu cuventu poeticu, ce vorbirea comuna nu ar poté díce nici o data, si care lu-preface salvatoru si consolatoru, pentru ca elu prin idee si sentieminte dieiesci sê recreeze pe moritorii decadiuti in miseri'a vietiei pamentesci. De ace'a sînguru numai poetulu pôte cantá dupa meritu fantasí'a; acést'a au facut'o in modulu celu mai stralucitu principiele poetiloru Goethe. Elu o numesce fiic'a lui Joie, parintele dieiloru, de óra ce ea este mai cu séma carea ne ridica din pulbera pamentésca pentru ca sê potemu contempla dieitatea, de aceea ea de multe ori apare strania, de óre ce ratiunea comuna a ómeniloru, care nu se pôte ridicá preste realitatea obiectelor, nu i-pôte pricepe avansa ei. Ea este copilulu favoritu alu creatoriului de lumi, câ-ci ea in sariture sburdate si insolente imitéza creatiunea, creéza lumi si le nimicesce éra-si, si trebuie câ pentru dieitate este unu ce deliciosu a vedé, cum acestu copilul insolentu se încérca a trece preste frontierele omenimei, — dara nu poté sê le tréca. Fiic'a acést'a favorita este si in capritiele sale din firu in peru asemenea genitorului ei. Fantasí'a este celu mai bunu midilocu pentru geniulu umanu, pentru ca sê póta respirá mai liberu sub apesatóri'a ponderositate a ingrigiriloru pamentesci, pentru ca prin o privire in lumea cealalta mai frumósa sê si-recastige nóua fortia pentru presinte, pentru ca elu, unu genu chiamatu la nemorire, sê divineze nemorirea, si in majestate dieésca sê se ridice mai presusu de animalulu ce vegetéza numai pentru presinte. Fantasí'a i manifesta fiinti'a sa dieésca,

câ-ci ea merge mana in mana cu speranti'a care aviséza eternitatea, — dara si prin aceea câ prudenti'a umana, acésta sócra brusca a gratiosului copilul, nu arare ori se alteréza a supra-i.

Traduse dupa Ch. Oeser de

I. G. Baritiu.

Desamagire.

fostu, — si nu mai este,
Ca fumulu celu usioru, —
Asié fara de veste
Trecù alu meu amoru. . . .

O rece amortíre
Totu spirtulu mi-a cuprinsu,
Si-ardíend'a mea iubire
De odata s'a si stinsu.

Ca sórele de véra
Ardea amorulu meu,
Candu dîn'a triumfala
M'avea de sclavulu seu.

O singura privire,
O vóce de serafu
Aprinse-a mea iubire,
Si me facù „ei“ sclavu. . . .

O singura privire
A fostu destulu, si-acumu,
Sê péra a mea iubire,
Ca nuorii cei de fumu.

Iulianu Grozescu.

Dia „Peregrinulu transilvanu“

(epistole inedite, cetite in casin'a romana din Fagarasiu
7 noemvre.)

Parisu, fauru 1844.

„Pour tout homme le premier
pays c'est sa patrie, le second
c'est la France.“

(Unu americanu.)

Implinescu, dulcele meu, cuventulu datu din Londonu si ti-scriu. Daca cineva a vedíutu multe cetâti capitale, apoi eu inca sum unulu de aceia; dara cauta sê marturisescu, câ capitala ca francii n'are poporu pre lume, câ-ci in Parisu se reflectéza tiér'a intréga si din contra Parisulu in fia-care catunu alu Franciei. Limb'a francu-

lui, spiritulu, caracterulu lui, mod'a si tóte particularitãtãle natiunei celei mari aici sunt a casa, si numai aici singuru in gradu superlativu. Acést'a vine din impregiurarea, cã in Franci'a domnesce centralismu estremu in guberniu si prin urmare in tóte respectele, cã-ci dupa guberniu se indrépta tóte.

Am scrisu óre candu despre Bucuresci, capitala Romaniloru, si ti-am spusu, cã e nimica mai pucinu ca cetate romanésca. Si in Bucuresci e concentratu guberniulu, e coadunata boiarimea, dara mie unuia asié mi-se parù, cã nici unulu nici alt'a nu sunt romanesci, nu sunt natiunale, ci numai éca boiarsci. Boiarimea, voiú sê dîcu statulu nobilitariu nicaire nu e natiunalu; interesele acestei clase pretotindeni divergêza de la ale poporului, care in sensu strinsu luatú face natiunea. In Romani'a inca nu e statu romanu, e in adeveru, cum mi-dîse unu francu, (ignoranti'a geografica a franciloru e proverbiala), — e o provincia asiatica, pentru cã numai statulu natiunalu face natiune.*) Unde nu e statu natiunalu, nu e natiune, si unde nu e guberniu popularu, statulu e chimera natiunala, éra natiunea unu aglomeratu de individi cu certe particularitãti omogene.

Adeverat'a natiune e numai acolo, unde poporulu e bine representatu prin guberniulu seu, e acolo, unde tóte sentîrile, tóte poterile si tóte lucrãrile tientéza spre unulu si acela-si scopu, védi'a si reputatiunea, respectulu si glori'a poporului in afara, bunastarea si multumirea fia-carei clase, fia-carui individu in intru. Apoi cine póte óre realisá tóte acestea, decãtu unu guberniu popularu, natiunalu in tóta firea vorbei. Unu guberniu care nu e petrunsu de dorintiele sale in acésta directiune, séu fiindu le negleze, séu si daca nu le negleze cu totul, nu si-incórdá tóte poterile in lupta pentru asemene scopuri, unulu ca acel'a nu e natiunalu, pentru cã din actele sale aréta, cum cã nu lu dóre de natiunea ce conduce si reprezenta, apoi de sine se intielege, cã natiune nerepresentata nici cã esiste.

In genere, dîce unu scriptoriu, institutiunile democratice se considera a fi cele mai bune, dara in adeveru ele nicaire esistu. Democratî'a e numai idealulu spre care tindemu, ca si crestivismulu celu adeveratu. Democratî'a e o spaima pentru cei ferici ai tempului, cã-ci ea presupune, ba chiar impune moravuri pure, egalitate civila, politica si sociala pentru toti; ea e ne-

Lectorulu nu trebuie sê-si uite, cã cele scrise datéza din an. 1844. Si asta-di stã lucrulu altmintre.

placuta ignorantiloru, pentru cã ei nu precepu cãtu e de drépta si frumósa, apoi barbati cu mintea si anima in adeveru cultivati, ce ar dorí aplicatiunea institutiuniloru democratice spre fericirea umanitãtii, ca singurulu remediú contra releloru ce o impresóra, pretotindene sunt pré pucini la numeru. Legi bune si drepte póte sê aiba numai unu poporu invetiatu si cultu.

De-sî in Franci'a, ca si aire, starea lucruriloru nu e tocmai dupa dorintia, totu-si aici partid'a democratica e imponenta, lumea numai de aci póte sê si-astepte mantuirca, si alte natiuni, ca sê ajunga la valóre, numai pre natiunea franca potú sê si-o iée de modelu.

In sîrulu epistoleloru mele ti-am scrisu despre multe tiere si natiuni, asemenandu-ne si pre noi, romanii, candu mai bine, candu mai reu, candu cu natiuni mai culte, candu cu popóre mai barbare de cãtu noi. Cu timpú si dupa impregiurãri am sê-ti recapitulezu, inse acuma fiindu in Franci'a, lasa-me sê-ti panegirezu natiunea franca, natiunea cea mare, cum cu totu dreptulu se chiama ins'a pre sine.

Sentiulu de demnitate natiunala atãt'a a petrunsu in francu, incãtu totu individulu e, cum amú dîce, imbetatu de dinsulu. Franculu iea gur'a plina pronunsiandu numele patriei si alu natiunii sale. Are inse totu dreptulu, si daca ar fi sê me renascu odata in lume, asiu implorá cerulu ca sê me renascu si eu francu.

Angli'a e libera de câte-va secle, inse ea n'au fostu in stare sê impartesiésca talentulu libertãtii si altoru popóre, ci l'au folositu egoistice. — Franci'a abié de o diumetate de seclu castigã libertatea, inse o castigã pentru omenimea intréga, nu numai pentru sine. Ací se proclamã revolutiunea lumei moderne, aci se promulgara drepturile naturale ale omului, si de aci ca din foculu celu sacru voru stralucí radie de libertate, cã-ci franculu e natiunea cea mai apta de a conservá si a desvoltá tesaurulu libertãtii, e natiunea cea mai generósa, spre a-lu comunicá si altoru popóre, precum si cea mai brava, spre a-i fi pretotindene radîmulu celu mai potinte.

Óre care natiune póte influí ca franculu? si care e in pusetiune spre a avé lipse sê-si castige aliatu naturali dupa caracteriu si interese, cum e natiunea franca pre continentulu europénu?

Franci'a e tiéra mare si fertila, poporatiunea ei e destépta, omogenea in limba si caracteru, intieleginta si curagiósa pana in estremu, indiestrata cu barbati eminenti in tóte ramurile, si notabene, cu barbati populari.

Franculu e natiune straordinaria si prin

acea, câ pre langa cea mai inalta politura, pre langa cele mai rafinate moravuri, pre langa supremulu gradu alu lucsului, a conservatu curagiulu belicu propriu numai popóreloru barbare si feróse, inse firesce paratu cu nobilitate umanitaria.

Ispanii, italianii, germanii pana si fiorosii turci sub asemene impregiurâri devenira femei in resbelu. Lasu, câ pre turci numai din respectulu lusuriositâti i-am adausu, fiindu câ altminte sunt si remanu barbarii antici. Valenti'a si curagiulu in resbelu se caracteriza prin generositate, si am dîsu, câ asésta virtute predomina in francu, mai multu ca in ori ce alta natiune. Franci'a posede in totu respectulu eminentie, inse cu strategii loru nu se potu mesurá alte ginti pre faci'a pamentului.

In fine e si usioru, câ-ci, cum dîsei, Franci'a e concentrata in capital'a Parisu, unde alérga ori-ce esceléza din tóta lumea, pentru câ ací se coronéza cu sucesu, ací se pune meritului si talentului sigilulu.

Te vei mirá, frate, de metodulu meu, câ dupa impregiurâri incarcu natiunile, candu de lauda viua, candu de critica aspra. Pictorulu maestru luminéza pârțile tabelului seu, inse spre a face efeptu, nu crutia nici umbr'a, unde e necesaria. Departe de mine sê mi-arogu prerogativ'a maistriei, inse cercu a-ti aretá inca si câteva scaderi ale natiunei celei mari; poti trage singuru consecintiele.

Am mai dîsu si repetiescu, câ francii, cu totu democratismulu, sunt dedati a respectá titrelu si acestea ori cum li impun; inse dupa ce poporulu se emancipà si veni la cunoscinti'a de sine, rangurile nobilitarie se bucura de consideratiune totu-si numai candu sunt sustienute de barbati de meritu. Aducu de esemplu pre vicecomitele de Chateaubriand, care e renumitu in Franci'a. Acestu autoru mare e atât'a de respectatu, in câtu autografele lui, fia câtu de puerile, acum in viéti'a lui, se vendu publice cu câte 15 franci unulu. Am asistatu la unu téggu de asta specia. Dlu de Chateaubriand fiindu rogatu pentru unu tribut piosu de óre-care cersítoriu, ne avendu chiaru in momentu bani, denegà acelu'a cererea in scrisu cu câte-va vorbe subsemnate de dinsulu, pre cari cersítoriulu indata capetá 15 fr. de la unu samsariu de autografe, care ale multoru reginti faimosi abié le vindea cu câte 2 franci. Én, sê mi-arete alta natiune celebritate viua de speci'a acést'a.

Nici o natiune n'a recunoscutu meritele barbatiloru sei in mai mare mesura ca francii, si nu si-au radica lu crulu maniloru sale ca

dinsii. Am dóue tabele, unulu representa barbatii celebri din tóta lumea si tóte tempurile, altulu monumintele principali din totu univerversulu pamentescu. Si unulu si altulu e compusu pre diumetate din franci si din monuminte france apoteotitate. Asié lucru sémena firesce a siarlatanismu, dara inaltia si destépta emulatiunea la unu poporu, si trebuie imitatu. Óre nu asié facura si Elinii, in câtu pana adi nimene i-a potutu intrece?

De mfi de ori am dîsu, câ e pecatu sê se puna romanului totu numai numele Ioane. Vedi câ Ioane e vacariulu, porcariulu, argatulu, totu potlogariulu. Óre cum vei nobilitá viti'a, cum vei desteptá emulatiunea? Daca purure vei cultivá pros'a eredíta de la strabunii cei decadiuti si nici candu vei luá sboru câtra regiunile mai inalte poetice, in eternu vei remané Onia!

Destépta-te romane! Botéza-ti pre fiulu teu Traianu, si óre-candu cu mintea desceptata va mesurá calea laptata uranica, ce intre romani dupa eroulu imperatoru pórtá acestu nume (Troianulu). Pune-i numele paganului erou Achile si calcâiulu seu te va aperá de urmele servilismului si ale degradatiunei. Cauta purure nume istorice ilustrate prin virtuti si preconisate, ca sê le popularisezi intre romani, si ti-apromitu, câ cu incetulu va fructificá formalitatea si se va radicá viéti'a din noroiu.

Limb'a franca e virila prin escelintia, ea cunósce pucine diminutive in nume si nici de cum in adjective. Romanulu se chiama Ionitia, Costache, Jordache, are mosíora micutia, bouleni slabuti, vacusióra, lapticelul si mamaligutia, de aceea ambla flamangióru si ticalosu pana lu inghite mormentielulu!

Diminutivii sunt in usu numai la popórele subjugate si decadiute, noi le amu adoptatu de la greci, cari dupa decadinti'a loru venira intre noi sê ne initeze in vitiele de ei contractate. Totu asié e si cu alte lucruri. Eu, spre esemplu, candu audu de maic'a precesta, purure mi-o inchipuescu cu gur'a strimba, câ-ci asié o vediui si in beserec'a nóstra cea de lemnu, si pre parétariu in cas'a parintésca. Dara candu audiu de Madon'a, indata mi-aducu aminte de capu-d'operele lui Rafaele d'Urbino pretiuite 100,000.

Sê vedi ce facu francii cu numele! unu adevratu siarlatanismu; dara éca cu acestea se radica pretiulu lucrului, pentru câ lumea e dedata sê alerge la sgomotu mare; ea despretiéza modestulu adevuru. Mai alesu industri'a tiortionédia productele sale cu denominatiuni sonóre, sciintifice, ca sê atraga clientel'a. Asié afli ací esintie terapeutice, pomate filocome, unsori cosmetice,

pulberu odontalgicu si mîi de asemenea numiri, pre candu obiectele sunt cu totul prosaice; dara aceste spresiuni sonóre, spre cari francii au predilectiune, servescu poporului a se cultivá si a-si nobilitá limb'a practice, fara teoriá ostentiósa.

me spre a face efectu dramaticu si spre a secerá aplause.

Parisulu, cu 8—900,000 de locuitori, posede 38 de sale de teatru, tóte impartíte dupa ramurile artei, dramatice si lirico-chorografice séu acrobatice. Asié e o sala pentru oper'a seria,

Georgiu Peabody.

Cea mai inalta culme ajunse la franciartea teatrala, dara si e poporulu francu preste tóte teatralu si amatoriu de pompa. Predicatorii pre amvonu, profesorii pre catedre si ablegatii pre tribuna, ca si altii si-tocescu cuventâriile a nu-

alt'a pentru oper'a comica séu bufa; Odeonulu e consacratu representatiuniloru lirice italiene si celoru in stilu grecu anticu. Teatrulu francesu e templulu pentru comedie si tragedie clasice natiunale. Intre operele clasice primulu locu

tienu comediele caracteristice ale lui Molière. Numele eroiloru acestui faimosu dramaturgu pentru caracteristic'a loru au devenitu asta-di nume apelative in limb'a franca, si din acést'a au trecut si in alte limbe europene.

Asié, de esemplu, insémna: Arpagone, avarulú séu sgârcitulú, Tartufu (din germanulu: der Teufel), ipocritulu; Tourlourou, soldatulú agiamiu; Galimateu, avocatulu miserabile; Scaramuc'á, caraghiosulu; Maritorna serv'a de cuina natanga, si multe altele ca acestea.

Francii nu esceléza in music'a vocala si in cea choralá sunt cu totul nepractici, buna óra, ca romanii nostri. In ramulu acést'a se distingu vitiele germane si slavice, éra italianii sunt cantareti in totu respectulu si preemina in paia-tierfe.

In fine sê-ti spunu ce au facutu din franci natiune mare si tare, e centralismulu administrativu, care inse nu póte fi siablonu pentru tóte statele, a caroru poporatiune nu e omogenea, ci multu pentru germani si italieni, apoi pentru ginti de o singura vitia' si afine.

In tempurile de mai inainte in Franci'a erau 35 de provincie cu gubernie particulare si domitorii lorú ca in Germani'a. Incependu de la Ludovicu XI, o specia de Ciepelusiu Voda, care se preamblá pre sub furci si dîcea câ cadaverele inamiciloru unitâti natiionali acatiati mirósa dulce, incetu-incetu se mediatísara dinastíe, se incorporara provincie vasale cu regatulú, apoi la revolutiunea franca, care se póte chiamá européna, din 1879, a dóu'a mantuire a luméi, se desfiintíara provinciele si tíer'a se impartí in cercundarie séu departaminte, caror'a prestau prefecture, la numeru 86.

De atunci s'au centralisatu guberniulu, sciinti'a, industri'a, comerciulu, spiretulu publicu si tóte in capital'a Parisu, de unde ca din anima se revérsa in tóte partile si ca sangele in arteriele vietuitorielorú cerculéza in Franci'a intréga. O Francia decentralisata nu mai póte esiste, nici esistendu ar fi ceea ce este, si mai alesu ce astépta popóre multe sê fia indelungu. Adieu!

I. Codru Dragusianu.

Ospetiulu fetioriloru.

(Datina poporala.)

Cugetu, câ nu esagerezu dîcêndu: câ pucine popóre se afla in lume, cari sê aiba atâte si asié frumóse datine ca poporulu romanu.

Asié e.

Amu poté scrie cârti intregé numai si numai despre datinele poporulu romanu; ba cutezu a dîce, câ amu poté compune o biblioteca intréga numai din cârti despre caracterulu lui, judecatu din datinele si poesíele sale. Da, poesíele si datinele poporulu romanu sunt fórté frumóse si multu pretíóse, ele ni presinta caracterulu si trecutulú lui.

Dreptu aceea, detorimu o stima deosebita poporulu, pentru câ elu ni-a pastratu trecutulú in datinele sale si câ ne aréta originea nóstra.

Si asta-di, ca in trecutú, poporulu iubese multu datinele sale, si nu este potere, care l'ar poté constringe a nu se servi de ele.

Sunt multe datine de ale poporulu, cari la prim'a scrutare ne paru a nu avé nici unu pretiu, nici o insemnetate, — cercandu-le inse mai de amenantulu si cu atentiune, vomu aflá chiar contrariulu.

Permiteti-mi, ca sê ve descriu cu acésta ocaziune un'a din acele multe si frumóse datine ale poporulu romanu.

In anulu 1867 petreceam la cas'a ospitala a unui amicu de pre Campulu-Panei din Transilvani'a, in satulu B. . .

Inainte de tóte, fia-mi iertatu a ve spune, câ poporulu de pre acele locuri se deosebesce multu de ceialalti romani.

Sê fimu numai drepti.

Aice satele sunt mai frumóse, mai regulate, poporulu mai curatu, mai sirguintiosu ca in alte locuri locuite de romani. Poporulu de aice e unu modelu de romanu.

Ómenii de pe aice sunt sanetosi, frumosi; familiiele lorú sunt fórté estinse; seracii sunt pucini si despretiuescu beutur'a spirituósa.

Parintii amicului meu sunt tierani, ómeni tare de tréba.

Pe timpulu candu me aflam si eu pre acolo, tinerii din satu se preparau la „Ospetiulu fetioriloru“, si de óra-ce pregatirile si decursulu s'au intemplatu chiar la cas'a amicului meu, am avutu ocaziune destula a vedé si a insemná pre scurtu despre acea datina frumósa.

Ospetiulu fetioriloru e o datina vechia, din mosi si stramosi, — cum mi spuneau fetiorii, — si are o insemnetate fórté pretíósa. Ne revóca in memoria datin'a stravechiloru si braviloru Romani din Rom'a, candu si ei serbau asié numitele *ludi juveniles*, adeca petrecerea juniloru, dupa serbatorile saturnale.

Scopulu acestui ospetiu este serbarea díleloru de la Cratiunu pana la anulu nou, intr'unu modu asié dîcêndu familiaru.

Ospetiulu se constituie din doi-spre-diece fetiori din satu, inse numai dintre aceia, cari au trecut de 18 si nu sunt mai betrani de 21 ani.

Acesti fetiori compun dara o societate, care e condusa de vatavalu alesu de dinsii.

Vatavalu are mare autoritate. Persón'a lui e neviolabila; elu demanda tuturoru colegiloru sei; dinsulu e oratorulu (precum se dîce: elu vornicesce) si casariulu. Vatavalu mai are drep-tulu de a judecá si de a pedepsí pre membrii, cari nu se pórta amesuratu ordinatiuniloru lui si a societâti.

Dintre cei unu-spre-diece, unulu are rolulu de bucatariu, care face de mancare la toti, si altulu este ospetariu, care se ingrigesce de beuture si tóte ce s'au adunatu din satu. Dupa finitulu ospetiului, fia-care are sê-si dée ratiuciniulu.

Societatea memorata se constituie inca cu ocaziunea Nedeci*) si si-incepe activitatea inainte de Cratiunu cu o septemana. Am sê mai amintescu aci, câ acesti fetiori si-procura pre tempulu storsului *vinu-nou* si lu-grigescu — fara de a-lu incepe — pana la diu'a prescisa; ér inainte de Cratiunu cu o septemana séu dóue si-cérca o casa anumita, unde apoi se aduna in tóta sér'a, si se pregatescu pre serbatori cu colinde si alte cantâri.

Domnulu casei, unde se aduna, unde se arangiéza ospetiulu si unde e si depositulu totu-odata, se numesce „stapanu.“ In diu'a de Cratiunu se ducu cu toti la biserica, imbracati in uniformitate (dupa portulu din satu), cu stapanulu si vatavalu in frunte.

Dupa esítulu din biserica se reintoreu in ordine buna, precum au mersu, éra-si la stapanu si numai dupa aceea pléca la colindatu.

Colindatulu, se intielege, câ se incepe mai antâiu la preotulu localu si la ceialalti fruntasi ai satului, si numai dupa aceea incepu rondulu adecá din capulu satului.

Vatavalu merge inainte, ceialalti doi cu doi dupa dinsulu, ér cei doi din urma ducu „bot'a cu colaci“ si „straiti'a cu carne“, in urm'a carora apoi mergu tîganii, cantandu cu instrumentulu loru neintreruptu.

Cei cu bot'a si tîganii remanu afara ér ceialalti intra in casa.

Ací vatavalu vornicesce (totu in poesía), apoi dupa ce stapanulu casei i raspunde, fetiorii se impartu in dóue parti si incepu a colindá. Colindele acestea sunt multu frumóse si ascultate

cu o pietate deosebita; ele sunt cantate acum de o parte acum de ceealta, si in fine de toti la olalta.

Finindu-se colindele, vatavalu éra-si vornicesce si apoi esu cu unu strigatu de „mare multiamu.“ Nevést'a, pana ce fetiorii colinda in casa, duce donu celoru de afara. Donulu sta din colaci, preste totu din mancâri.

Colindarea tiene numai pana la inseratu.

Atunci se ducu la Stapanulu.

In restimpulu câtu tiene ospetiulu, de la Cratiunu pana la anulu nou, nici unulu dintre respectivii fetiori, cari compunu acelu ospetiu, nu au dreptu a petrece nóptea la cas'a parintiesca, nici a se nutriti a casa, ci totu la stapanulu.

Fara de scirea vatavalu nu li este iertatu a merge nicairi, de esemplu la siedietórie.

Déca care-va nu asculta si face scandaluri séu ar alunecá sê se imbete (ce e raritate la acei fetiori), atunci lu-punu la inchisóre, séu lu-léga cu lantiuri, ma lu-si batu ca pre unu robu, in mediulu ulitiei candu esu ómenii de la biserica — firesece numai pro forma.

Indata ce finescu cu colindatulu, in diu'a urmatória se face ospetiulu.

A nume:

Diu'a prima sunt invitati la prandiu toti fruntasii satului.

Solemnitatea se incepe prin rogatiunea preotului si apoi gratularea vatavalu.

Dupa acést'a urméza prandiu. Afara de ospetii invitati, numai vatavalu ocupa locu la mésa langa stapanu, pana candu ceialalti fetiori din compania servescu la mésa.

Lucru naturalu, câ óspetii se omenescu cu bucatele capetate din satu. — Ospetarea tiene pana sér'a, candu apoi se ducu a casa.

La finitulu prandiului, vatavalu multu-mesce óspetiloru pentru câ i-au onoratu cu presinti'a loru, si intre sunete de laute, cantâri si chiuite, se ducu la locuintiele loru.

Diu'a urmatória se invita ceialalti barbati si neveste, fiindu si acestia ospetati dupa formalitatea de mai nainte.

A treia dî se invita fetele cele mari.

Se intielege, câ petrecerea mai interesanta pentru fetiori este acést'a. Cu câta grige si com-plesantia servescu fetiorii feteloru, e de mirare.

Dupa ce si fetele sunt ospetate, urméza joculu pana inseréza bine.

Daca mai remane ceva si pentru dílele urmatórie, ospetarea se continua, — de comunu inse aceste ospetâri si petreceri duréza numai pana la anulu

*) *Nede'a* inca este o datina poporala. Vedi despre acést'a nr. 17. alu „Familiei“ din an. 1869.

nou, candu apoi roléza fetele la sér'a de San-Vasiu.

Asié dara totu ce fetiorii au adunatu cu colindarea, se consuma in societate, impreunata cu jocu si voia buna.

Se intempla, câ intr'unu satu sunt dóue séu mai multe ospetie, inse ast'a nu impedece ca petrecerea sê nu fia cordiale in fiasce-care din aceste ospetie.

In unele sate acésta datina e mai simpla, in altele mai complicata.

Deregatorii functiunéza pana la véra adeca pana la Nede'a urmatória, candu se face alegere nóua; deregatorii tienu ordinea la jocu, — mai alesu vatavulu este respectatu de toti si tóte.

Acest'a este ospetiulu fetioriloru.

Fr. Longinu.

SALONU.

CONVERSARE CU CETITÓRIELE.

— Turinu 1 jan. 1870. —

(Câte-va cuvinte despre Garibaldi. — Viéti'a lui. — O epistola a lui Garibaldi catra subscrisulu. — Anu nou fericé !)

Cu acésta ocaziune voiu avé onóre a intretiené pe amabilele cetitórie ale „Familiei“ a supra acelei mari figuri istorice, ce ne reamintesce timpii eroici ai Greciloru si Romaniloru antici. Asta figura legendaria, acestu erou alu carui nume devení popularu in Europ'a ca si in Americ'a, e Iosifu Garibaldi.

Eca câte-va notitie estrase din biografi'a lui: „nascutu la Nis'a fn 1807, chiar de atunci s'a aruncatu pe mare. Dupa dóue-dieci de ani conspira la Genóv'a, a dóu'a dí lu-gasesci dandu ajutoru in spitalulu diu Marsilia, pe urma marinaru, corsaru, capu de corpuri ádeveratu eroice, dându la Montevideo (in Americ'a) in contra lui Rosas batalie legendarie si lupte de ale lui Rolandu, si intr'acestu timpu profesoru de matematica, conducatoru de boi, samsaru de comerciu, si indata dupa aceea capitanu in Lombardi'a si in Tirolu, deputatu la Turinu, generalu in Rom'a, fabricantu de luminari in New-York, cautatoru de auru in Californi'a, pe urma marinaru transportandu din Americ'a in Chin'a escremente de paseri ca sê ingrasie pamentulu; eri capitanu la unu bastimentu piemontesu, adi cu Itali'a si Franci'a in contra Austriei, intrandu celu antâiu in Lombardi'a cu o mana de bravi cari gonescu armate dinaintea loru. Garibaldi este uniculu in loialitatea sa, in cutezantia, in poterea si autoritatea sa, nu dîcu in Itali'a, ci in lumea intréga. Nu vorbescu de simplicitatea sa atâtu de complecta incâtu pare studiata, nu vorbescu de desinteresarea sa ce l'a lasatu intr'o seracia mai lucia pe acelu ce dispunea de armate si de milióne.

Garibaldi se casatorí in Americ'a. Luase in casatoria pe creol'a Anita.

O luase intre sgomotulu tunuriloru si siueratur'a glóntielorulu.

In diu'a nuntii sale s'a aruncatu cu nevést'a intr'o luntre si s'a pusu pe mare lasandu in urma-i sê sbóre in aeru bastimentele sale. De atunci elu o luà cu dinsulu, astfelu Anita impartesí tóte pericolele, si urmà sórtea marelui ei barbatu. Ea nu erá femeia decâtu pentru câ s'o adóre.

Intr'o dí intr'o lupta teribila, Brasilianii o rapisera, si au venitu sê-i spuna in inchisóre câ barbatulu

seu voindu s'o scape au moritu. Ea nu a plansu, dar nóptea strecorandu-se pe ascunsu, alérge pe campulu de bataia. Spre diua ajunge si cauta pe Garibaldi pintre cadavre. Ea le cautá la facia si vedendu câ elu nu este, ridicá ochii spre ceriu si binecuventá pe Ddieu. Pe urma ratecindu dóue díle si dóue nopti prin paduri, ajunse pe campulu rescolatiloru unde aflá pe barbatu-seu ce o eredea mórta. Avuse trei copii, portá in sinu pe alu patrutea candu a moritu. Garibaldi au traitu dupa mórtea acesteí femeie eroice. Scapatu singuru de naufragiu, au traversatu Itali'a, pe urma s'a aretatu in Tunis, Chin'a si Perú, mai totu-de-un'a ascunsu ca unu semidieu in nori. Nu-lu potea nime urmari, nici scí unde se afla. Poporulu lu-credea nemoritoriu.

Dati-mi voia sê ve presentezu o pagina scrisa de sublimulu V. Hugo Garibaldi.

Cine e acesta? E unu omu, nimicu altu decâtu unu omu. Dar unu omu in tóta estensiunea cuventuluí. Unu omu alu libertátii si umanitátii. Are elu o ostire? Nu, ci una mana de voluntari. Are munitiuni de bataia? Nimicu. Are pulvere? tunuri? Acelea ale inimiculuí. Care dara e tari'a lui, si cine lu-ajuta a invinge? Cine e cu elu? Sufletulu popórelorulu. Elu merge, alérge, mersulu lui e ca o linia de flacari. Pucinele lui arme sunt fermecate, glóntiele puscelorulu sale se opunu glóntielorulu tunurilorulu. Cu elu merge revolutiunea, si din candu in candu, in caosulu luptei, intre fumú si flacari ca si cum ar fi unu erou de alu lui Omeru, din dereptulu lui se vede Dieitia. Trup'a lui i sbóra impregiuru, femeile i arunca flori, ómenii se batu cantandu, armat'a regésca fuge, totulu e o popea: totulu e luminos, in-fricosiatu, incantatoriu.“

In 28 dec. a. t. subscrisulu fu onoratu cu urmatóri'a epistola din partea lui Garibaldi:

Caprera, 28 dic. 1869.

Caro Dragescu!

Grazie per la gentile vostra del 15 e per le belle poesie.

Gl'Italiani non dimenticano i loro bravi fratelli della Rumania; e spero lo proveranno se l'occasione si presenti.

vostro

G. Garibaldi.

Scumpe Dragescu! Multiamescu pentru gentil'a vóstra epistola din 15. si pentru frumósele poesie.

Italianii nu uita pe bravii lor frati din Roma-ni'a; si speru că voru probá acést'a, numai sê li se presente ocașiunea. Alu vostru Garibaldi."

Marele generalu adi petrece in solitari'a sa insula Caprera, unde — unu alu doilea Cincinatu — se ocupa cu cultivarea pamentului.

Finescu urandu cetitórielor „Familiei“ anu nou fericitu si realizarea dulciloru loru visuri!

I. C. Dragescu.

Scrisori de la Bucuresci.

— 15/27 decemvre. —

La Bucuresci celu mai mare evenimentu alu dî-lei a fostu inaugurarea palatului Academiei Natiunale, la care au asistatu si MM. LL. Domnulu si Dóm'n'a Romaniloru. Dupa servitiulu divinu, la caré a oficiatu insu-si E. S. mitropolitulu, s'a oferitu MM. LL. si la profesorii de la facultâti unu splendidu dejunu de cătra Dnulu rectoru alu universitâti. Dejunulu a fostu servitu chiar in salele Pinacotecei. Ide'a e noua, celu putînu acést'a a fostu o ocașiune in care rectorulu a impusu fara voia o visita la museu acelora chiar dintre domnii profesori, cari nu lu-cunoseau. Esti surprinsu, asié dara, domnule Redactore de acésta destainuire, de pucinulu interesu ce are la noi lumea de arti. Sê nu te miri inse, asié suntemu noi p'aici o sêma de ómeni, totu-de-un'a asié de ocupati de grigi straine, de miseriele politice, — da ce face imperatulu Chinei séu daca n'a dormitu bine dlu ministru cutare, — încâtu fórte desu cestiunile vitale si de unu adevératu interesu natiunalu, in locu d'a fi luate in cea mai d'aprópe consideratiune, sunt continuu alungate.

Mi-se va respunde póte, că museulu nostru de pictura este asié de micu, asié de pucinu importantu, in cătu este destulu sê lu fia vediutu cine-va o singura data in trécatu spre a-si aduce a minte de operele pe cari elu le contine. Tocmai pucinetatea sa ne pare nóe că ar fi unu cuventu mai multu spre a ne face sê ne interesâmu la marirea si imbunetâirea sa materiala. Nu cunoscú nici unu museu din lume, care sê fia inceputu d'odata a fi mare; tóte s'au formatu prin munificentia suveraniloru, prin generositatea particulariloru, si apoi s'au maritu continuu prin cumperârile facute la tóte ocașiunile ce se prezentau. Candu inse cetescu prin diu-riale straine acé'a ce se petrece acum prin cele mai mice orasiere ale Franciei si ale Germaniei; candu audu că se forméza prin fia-care câte unu museu, care in câte doi-trei ani devine de diece ori mai mare decâtu alu nostru, care in patru ani nu s'a inavutitu nici cu 8 opere de arte, atunci deplangu sórtea museului nostru si am convingerea că daca barbatii, cari sunt pusi in capulu afaceriloru, nu voru profitá de nenumeratele vinderi ce se facu prin strainenete, si mai cu deosebire de vinderea celebrei galerie de S. Donato de la Florenti'a, unde sunt originale de Titianu, etc. si o admirabila colectiune de opere din scól'a francesa din secolulu 17 si 18, nici nu i-se va mai oferí ocașiunea d'a posiede celu pucinu unu singuru adevératu originalu de maestru.

Toti aceia, carora li descriú asemene necesitate, ti-respundu că n'avemu bani, că trebuie mai antâiu a face pavagele si apoi museele. Amu convení si noi la acésta imperiósá necesitate, daca ar fi sincera si amu vedé realizandu-se imbunetâfiri de o asemene natura,

inse totulu stâ pe locu si banii se cheltuiescu. Se facu serbatori séu, ca sê ne exprimemu si mai justu, se pregatescu serbatori fara sê se realizeze si se cheltuiescu sume cari de s'aru fi intrebuintiatu pentru museulu nostru, de siguru că ar cresce pe fia-care dî. Dar este o curata nenorocire in natur'a nóstra: ne place si votâmu pentru totu ce este efemeru, schimbarea este singur'a nóstra bucuria, si de la casele nóstre pana la cele mai mice obiecte ale usului nostru, totulu este facutu asta-di cu intentiunea premeditata d'a se stricá mane.

Gazet'a Beloloru-Arti din Parisu a anuntiatu de câte-va dîle, că celebr'a galeria Eszterházy din Viena s'a si transportatu la Pesta si cá, — éca ce este partea cea mai importanta a nuvelei, — asta galeria deveni publica, apartienendu regatului Ungariei. Ce fericire pentru orasiulu Pest'a, Domnule Redactoru, d'a posiede asta pretiósá colectiune. Eu mi-facu o serbatóre d'a vení cătu mai curendu sê o revedu, candu stimabilulu Dn'iei Vóstre diuaru ne va augurá, că acésta buna nuvela este adevérata. (Sunt căti-va ani, de candu se afla la Pest'a una galeria numita Eszterházy; credemu, nu póte fi alt'a decâtu cea despre carea vorbesce stimabilulu nostru corespundinte. Red.) Sciti, că acésta galeria, apretuita aprosimativu si mai giosu decâtu adevérat'a sa valore, a fostu stimata de profesorulu Otto Mundler la trei milióne de franci. Sciti, că numai opere vechie galeri'a Eszterházy are 670.

Eta, pentru mine, unu actu din partea acelora ce l'au facutu, cu multu mai patrioticu decâtu schimbârile de uniforme, etc.

Teatrulu Natiunalu n'a represintatu inca nici o piesa mai importanta. S'a afiatu inse pentru joi'a venitória prim'a representatiune a dramei tradusa din spaniolesce de dnulu Dimitriade „Masanielo“, dupa care va succede indata „Demonii negri“, pentru beneficiulu dlui Pascaly. Dlu Velescu a jocatú in „Supliciuulu femeiei“ cu multu succesu. Este o nenorocire inse, că publiculu nostru nu scie inca ascultá bine nisce asemenea piese jocate astfelu precum a jocatú dlu Velescu.

Dnulu Pascaly a jocatú septeman'a acést'a cu unu prea mare succesu pies'a „Nauculu.“ Noi lu consiliâmu fratiesce, Dn'a-lui, care este unulu dintre artistii cei mai inteligenti si carui'a renascerea Teatrului Natiunalu i detoresce mai multu decâtu ori-cui, sê si-moderze miscárile ultra-naturali. Intielegemu că, spre a face cutare nuantia mai sentita, Dn'a-lui o accentua mai multu, totu astfelu precum unu artistu; pictoru séu sculptoru, accentua formele pâtiloru, cari au sê fia vedute de spectatori la óre-care distantia; dar precum lips'a de accentu ar aduce din departare molitiune, totu astfelu esageratiunea accentului produce grimase.

Intieleginti'a dlui Pascaly, o repetîmu, vastele sale cunoscintie, neobositele sale lucrâri pentru scen'a romana, i dau dreptulu la ocuparea unuia din primele locuri in templulu teatrului; nu trebuie sê uite inse nici unu minutu, că marirea obliga la multe si cá, daca altora li este iertata neglígenti'a si mediocritatea, Dn'a-lui a obicinuitu pe publiculu romanu a-i cere prea-binele, fiindu cá i datu binele.

Tremuraturele nu sunt bune, nici chiar candu le face dlu Millo; prim'a missiune a artistului, ori-care i-ar fi art'a, este d'a placé, si candu spectatorulu privesce pre unu artistu si lu vede facéndu lucruri cari, in locu d'a-i inspirá placerea, i aducu desgustu, mila de artistu ca de unu pacientu, — atunci artea nu mai existe. Liniele simple in sculptura esprimu marele si sublimulu,

gesturile simple in teatru producu impresiunile cele mai nesterse. Dlu Pascaly scie destula carte ca sê recitêca din candu in candu marile principiuri ale maiestrilor artei sale, si este, multiamita ceriului, destulu de tineru si de energicu spre a merge inainte cu progresulu.

Pies'a dsiôrei Constanti'a Dunc'a se dîce cã este de unu fôrte mare efectu dramaticu. Se adauge chiar, cã este luata din viet'i a actuala din Bucuresci, cã multi aru recunósce pe eroi si cã tipurile sunt de o veritate isbitória.

Se dîce, cã comitetulu ar mai fi primitu o comedía in 5 acte, totu originala si fôrte caracteristica, intitulata „Aventurier'a“, piesa care asemenea este luata din obiceiurile bucuresciene si in care eroi'n'a asemenea este asié de bine descrisa, in câtu si copiii o-aru poté numi pe nume la Bucuresci.

Ce are sê fia candu se voru represintá aceste drame si comedie? Póte astfelu publiculu bucurescienu se va interesá mai multu la Teatrulu Natiunálu.

C. S. Stancescu.

CE E NOU?

△ (*La finea anului.*) Cu numerulu presinte alu „Familiei“ incheiâmu anulu alu cincelea. Onor. nostri cetitori si cetitória au cunoscentia deplina dejã despre activitatea nóstra pe acêsta cariera, n'avemu dar sê dîcemu alt'a decãtu cã „Familia“ va aparé si in venitoriu in formatulu de pana acum. Mai adaugemu inse, cã prin stergerea timbrului diuaristicu ne sentîmu cu ceva mai usurati, deci in anulu venitoriu vomu publicá mai adese ori portretele si biografiile celebrítãtiloru romane. Celalalte avantagie se potu vedé din cól'a de prenumeratiune, care s'a trimisu dejã. Pretiulu pe 1/2 de anu 4 fl. pentru Austri'a, ér pentru Romani'a unu galbenu. Credemu, cã prenumerantii din anulu acest'a sunt multiumiti cu espedarea sóiei, cã-ci n'amu primitu reclamatiuni de unu diumetate de anu. Sperâmu dar, cã generósele dame romane, cari ne-au spriginutu si pana acuma — nu voru intardiá cu prenumeratiunile, ca si noi sê ne potemu orientá de timpuriu.

△ (*Societatea de lectura a tin. rom. stud. la gimn. ref. din Orastia.*) De la Orastia primiramu o corespundintia lunga, in care ni se descrie in detaiu starea societãtii tineriloru romani studiosi de la gimn. de acolo, — inse spatiulu nu ne permite a o publicá tóta, ci estragemu din ea numai urmatóriele: „Junimea romana studiósã la gimn. ref. de aici, condusa fiindu de iubirea câtra literatur'a romana, a formatu in anulu 1867 o societate de lectura. Indata la inceputu s'a si facutu statute si s'au asternitu la directiune, ca ea sê le trimita spre intãrire — inse nici unu resultatu pana acuma. — Totu in anulu acel'a, sub intielépt'a conducere a fostulu vice-presiedinte, s'a pusu fundamentulu pentru una biblioteca. Numerulu cârtiloru se urca asta-di la 300 volumine, mare parte cumperate pe banii ce s'au adunatu prin contributiuni si din veniturile a câte-va serate arangiate pentru acelu scopu. Cârtile sunt mai tôte romanesci, de cei mai buni autori romani. — Numerulu membriloru a scadiutu in anulu urmatoriu; inse maréti'a idea nu a adormitu. S'a arangiatu serate, la cari a participatu intréga inteleginti'a din locu si din giuru si unu numeru considerabilu dintre tieranii mai destinsi. Publiculu erá incantatu de progresulu ce-lu face tinerimea, apoi lu-si remunerá cu

aplausele sale. — Anulu acest'a societatea progreséza frumusu; numerulu membriloru e 29; a tîenutu pana acum 9 siedintie. — Operatele din tempu de trei ani sunt preste dóue-dieci si cinci, ér numerulu siedintieloru e aprópe de patru dieci. Seratele se arangiédia in folosulu bibliotecéi. La 18 dec. 1869 st. n. inca se arangiá o serata. Precum ni spune corespundintele, serat'a a reusitu bine, despre resultatu ne va incunoscentiá mai tardíu. Vomu primí cu placere. E de insemnatu, cã tinerimii rom. de acolo i se punu multe pedece din partea directiunei. — Salutâmu pre brav'a tinerime, care sicunósce misiunea sa si nu petrece in trandavia, si i dorimu succesu bunu.

△ (*Serbarea ajunului anului nou 1870 in Viena.*) Junimea romana studiósã in Vien'a in anulu acest'a inca va serbá ajunulu anului nou 1870, la 31 dec. st. v. in palatulu Schönborn, Josefstadt, sér'a la 7 óre. Vomu primí cu placere descrierea in detaiu a acelei serbãri.

△ (*Reclamatiiunile*) de la 1 jan. 1870 au a se face prin oficiulu postalu, care immanuéza diurnalele. Reclamatiiunea dupa o foia, care apare odata in septemana séu in timpu mai indelungatu, trebuie sê se faca in terminu de trei díle, computatu de la timpulu in care numerulu celu mai de aprópe a ajunsu la locul destinatiunii sale. Cei ce locuescu afara de resiedinti'a of. postalu immanuatoriu voru poté reclamá in cinci díle de la terminulu pomenitu. Dupa respirarea acestui timpu, reclamatiiunile numai asié se voru poté face, daca se va solvi tacs'a postala si pretiulu de cumperare alu numerului reclamatu. Fia-care oficiu postalu va avé spre dispuestiunea publiculu blanchete tiparite destinate pentru reclamatiiuni.

△ (*Lucruri de mare importantia pentru Romani.*) Cetimu in „Transilvani'a“ urmatóriele: „In Pesta se afla portretele originali ale lui Hori'a si Cloc'sa luate in marime naturala cu colori de oleiu in dílele d'antãiu, in cari a fostu ei prinsu. Portretarea s'a facutu pe spelele vice-colonelului br. Kray, de la care apoi acelea dóue tablouri au trecut la clironomii sei din un'a generatiune in alt'a. Asta-di acelea dóue tablouri sunt de vendiare, ér pretiulu le este ficsatu cu v. a. fl. 500 (cinci sute florini = 100 galbeni). Neromanii au aflatu cu cale a portretá indata atunci pe capii desperatei revolutiuni romanesci, pentru cã ei au cunoscutu la momentu, cã acelu nefericiti li s'a si deschisu o pagina istorica de mare insemnate. Óre se voru aflá asta-di dupa 85 de ani dintre romani, cari sê voiéca a luá in proprietatea loru acelea 2 tablouri? Ne rogâmu de respunsu si inca déca se póte, in terminu de 1 luna.“

△ (*Balu natiunálu romanescu.*) De la Oradea-Mare ni se serie: „Tinerimea romanu studiósã din Oradea-mare avendu inaintea ochiloru partinirea caldurósa a onor. publicu romanu dovedita in modu evidentu cu ocaziunea a ori-ce intreprinderi ale sale, in acêsta firma sperantia se constituí si estu-timpu intr'unu comitétu pentru arangiarea unui balu natiunálu romanescu — a carui presidiu binevói si asta-data a-lu primí Ilustritatea Sa dnulu Ioanu Siorbanu — in 27 januaru 1870, in favorulu tineriloru romani mai lipsiti, la care ocaziune este invitatu cu tóta onórea intregulu publicu romanu. Generositateã marianimosiloru contribuitori spre acestu scopu filantropicu va face, ca multele neajunsuri, cu cari are de a se luptá cea mai mare parte a tinerimii romane, încãtu-va sê se molcoméca, si sê-si póta conti-

nuá pre unu timpu carier'a inceputa, fara de a intim-piná pedece. Comitetul arangiatoriu. (?)

△ (*Societate de lectura.*) Unu amicu alu nostru, din Gherl'a, ne serie urmatóriele: „Aci in Gherl'a este unu gimnasiu inferioru de patru clase, si de óra-ce giurulu opidului nostru e locuitu totu de romani, gimnasiulu este frecventatu de multi tineri romani. — Acesti tineri, indemnati de iubirea catra literatur'a romana, si-au formatu o societate privata, in care adunandu-se intr'unu numeru frumosu, dechiaméza, canta si se deprindu in cetirea autoriloru romani. Pana acuma si-au castigatu câte-va cârti, parte pre bani parte ca donatiuni.“ Salutâmu cu placere nisuintiele tineriloru stud. din Gherl'a si li dorimu succesu bunu.

△ (*Necrologu.*) Cu dorere mare inregistrâmu mórtea dlui Gavrilu Munteanu, fostu directoru la gimnasiulu gr. or. romanu din Brasiovu. G. Munteanu a fostu unu neobositu parinte alu tinerimei si prin lucrârele sale atâtu pe carier'a instructiunei câtu si a literaturerei romane si-a castigatu stim'a toturoru. Elu repausà la 19 dec., ér sambeta la 20 dec. dupa média-di la 3 óre s'a immormentatu in cintirimulu biserecei St. Nicolau. — Fia-i tierin'a usióra si memori'a eterna.

△ (*Necrologu*) Din cunun'a juneloru Romane s'a vescedítu o frumósá si plapanda flóre. Frumós'a domni-sióra Elis'a Oláh din Turd'a a repausatu la 15 dec. st. n. Fia-i tierin'a usióra.

△ (*Necrologu.*) Ni se scrie din Alb'a-Iuli'a, câ tiner'a si frumós'a dómna Polisen'a R. Fogarasi n. Orghidanu, in etate de 21 ani, dupa a casetoria fericitá de 3 ani, a repausatu la 2 ian. st. n. Immormentarea s'a intemplatu mercuri in 5 ianuaru st. n. Fia-i tierin'a usióra.

Literatura si arte.

△ („*Ionu celu cumplitu*“, de B. P. Hasdeu.) Reproducemu din „Traianu“ si recomandâmu on. nostri cetitori urmatóriele: „Ionu celu cumplitu“ istoria politica, militara, economica, juridica si literara a natiunii romane in ajunulu lui Mihaiu celu Vitédiu, de B. P. Hasdeu. A dóu'a editiune adaugata cu o multíme de nóue descoperiri de prin bibliotecele Franciei si Germaniei. Dóue tomuri mari in 8 de câte 300 de pagine, cu mai multe gravure, executate in Vien'a. Istori'a ar fi o gluma, daca n'ar servi la educatiunea omenirii prin invetiaturele trecutului. Acésta scriere probéza mai cu séma: ceea ce póte in Romani'a unu Domnu cu o anima adevératu romanésca, si abisulu, in care póte fi impinsa natiunea printr'unu partitu cosmopolitu. Oper'a nu se publica, mai nainte de a se asicuré spesele celu pucinu pentru aparitiunea tomului I. Asié dara, se face apelu la toti amicii Romanismului. Pretiulu pentru ambele tomuri 10 lei noui, pretiulu pentru tomulu 1-iu 5 lei noui. Pentru Romani de peste Carpati ambele tomuri numai 3 florini argintu, valóre austriaca. Acei domni, cari voru subscie pentru 5 esemplarie, voru avé unulu gratis. Bani sê se adreseze franco pe numele autorului: B. P. Hasdeu, Bucuresci, strad'a Carolu I. nr. 14.

Din strainetate.

△ (*Santírea canalului de la Suez.*) dupa cum spune diuariulu „Gaulois“, a facutu vice-regelui de Egiptu spese de 33 milióne de franci. Pentru serba-

tori, pentru primirea si provisiunea capeteloru încornate si a suiteloru lor s'au spesitu 27 de milióne. Restulu fú consumatu de ceialalti óspeti. Numerulu acestora a fostu 1143, dreptu ce fia-care óspe a consumatu câte 5250 franci.

△ (*Ucigatoriulu de la Pantinu.*) In decursulu pertractârii procesului lui Traupmann, chemistulu Roussin a dechiaratu cu resolutiune, câ I. Kinck a fostu inventatu cu acidu cianicu. Procurorulu de statutu a desfasuratu acus'a sa si a propusu pedépsa de mórte. Aparatorulu acusatului, domnulu Lachaud, a vorbitu in replic'a sa despre mam'a si famili'a lui Traupmann. Acusatulu, in decursulu cuventârii aparatoriului seu, incepù a sughitiá, si acést'a produse sensatiune mare in publiculu de fatia. Sentinti'a i-a pronunciatu pedépsa de mórte. Traupmann ascultà sentinti'a in linisce si cu surisu pe buze.

△ (*Balurile de curte in Paris.*) Balurile din Tuillerie se voru incepe in cinci-spre-diece jan. st. n. In tóta septeman'a se voru arangiá dóue baluri. — In list'a celorlu invitati abié sunt câti-vu noi, ci numai cei invitati pana aci. Se vorbesce inse, câ la balurile ce se voru arangiá in acestu sesonu, voru fi invitati mai multi literati.

△ (*Gróznica ratecire.*) Din Schrimm se scrie diuariorulu polonese, câ o fêta de tieranu, de langa opidulu Schrimm, dílele trecute si-a scosu ereditatea sa de 300 de taleri de la tribunalulu de acolo, apoi a plecatu indereptu la locuinti'a sa. Inse a inseratu intr'unu satu, unde nu avea nici unu cunoscutu. Din intemplan'e s'a intalnitu cu pazitoriulu de nópte, pre care apoi l'a rogatu sê-i permita a poté dormi la dinsulu spunendu-i câ este ingrijiata nu cum-va sê o jefuiesca cine-va, câci éta acum si-a scosu ereditatea. Pazitoriulu o-a dusu la cas'a sa si i-a spusu sê se culce langa soci'a lui. — Dupa ce toti au adormitu, pazitoriulu s'a dusu in gradina si a sapatu o grópa. Apoi a rentornatu in casa cu unu cutítu mare si s'a dusu la patulu unde dormiá tiner'a fêta si soci'a lui. Fiindu intunerecu mare, nu a sciutu face deosebire intre ele. Poft'a de bani a invinsu, tiranulu a taiatu capulu uneia, ér cu cadavrulu a grabitu la gróp'a din gradina si l'a ingropatu. Candu a rentornatu a dóu'a óra, a aflatu patulu golu. Nefericitulu a ucisu chiar pe soci'a lui. — Fét'a observandu omorulu a fugitu si asié si-a scapatu si viéti'a si banii.

△ (*Imperatulu Napoleonu*) a despusu saparea teritoriului, cumperatu cu 80,000 franci de la ex-regele Franciscu II. Acestu teritoriu e léganulu Romei vechie, pre elu a sustatu palatiulu imperatoriloru, casele lui Claudiu si Cicerone, s. a.

△ (*Imperatés'a Eugeni'a*) voiesce a dá publicitáti diuariulu seu de caletoria in Orientu. Gérome va desemná vignette-le. Cartea se va tipári in lucsu grandiosu, in tipografi'a lui Plon. Diuariulu va aparé in esemplarie pucine si se va impartí numai prin cercurile confidentiali.

△ (*O fêta cu dóue capuri.*) Miss Helly are de cugetu a cercetá Europ'a. Are dóue capete desvoltate deplinu. Cu o gura canta soprano, cu cealalta contraltu. Vorbesce in acél'a-si timpu despre dóue obiecte diferite, si estu modu nu se uresece nici candu e singura. Ast'a ni-o spunu foile americane: crédia-o cine vre.

△ (*De la conciliulu din Rom'a.*) Unu telegramu cu datulu 6 ian. ni spune, câ atunci s'a tienutu a dóu'a siedintia publica. — Pap'a e deplinu sanetosu.

△ (*Alesandru Dumas celu tineru*), a ascultat u mare atentiune pertractarea procesului lui Traupmann, si pre cum se vorbesce a adunatu mai multe date, ca sê scrie despre elu unu romanu. Suetulu romanului e interesantu.

△ (*Ioanu Kinck*) a lasatu rudeniiloru sale o avere de 100,000 franci. Acestia s'au si presintatu la Paris, si au participatu la pertractarea procesului contra lui Traupmann, dar se vorbesce, cã ei nu sunt pré superati pentru mórtea betranului Kinck, cã-ci indatu dupa ultim'a pertractare s'au dusu cu toti la petreceri si au petrecutu bine.

△ (*Cutremuru de pamentu in Calabria*). Diuariele din Itali'a scriu, cã aprópe de Monteleone s'a simtítu cutremuru de pamentu. Locuitorii din Reggio, Pizzo si Philadelphí'a au fostu espusi la cutremuru mare si continuu, éra in Monteleone s'au ruinatu mai multe case.

△ (*In Bristolu*), cu câte-va díle mai nainte asié mare imbulzala a fostu la teatru, încãtu — dupa cum ni spune unu telegramu — optu-spre-diece ómeni au moritu sub pitiórele celoralalti.

Felurite.

△ (*Georgiu Peabody*). Daca Georgiu Peabody, alu caruia portretu lu presintãmu on. nostri cetitoriu cu nrulu de adi, ar fi fostu numai unu banchieru fórté avutu, atunci credii lui dupa mórte, i-aru fi ridicatu unu monumentu stralucitu, ér lumea ar fi dísu: „adi si elu e egalu celoru seraci! — si cu aste mane dí ar fi fostu uitatu de toti. Dar Peabody a fostu unu omu, precãtu de avutu, pre atãtu de binevoítóriu. Elu a fostu de parerea lui Titu, — nici o dí nu a trecut, fara cã elu sê nu fia indeplinitu una fapta umanu, unu sacrificiu. — Prin asta vértute a devenitu civele lumei in-trege si onoratu pretotindene, G. Peabody s'a inavutítu, asié dícundu, din nimica. Elu s'a nascutu la anulu 1795 in satulu Danvero (in Masschausett), dintr'o familia seraca. In etatea de unu-spre-diece ani, lu-vedemu ca invetiacele de negútiatoría, ér in alu 17 anu alu etãtii sale, intr'o pravalia a frate-seu, ca calfa. Dupa unu timpu scurtu, se duse in Columbi'a la unchiulu seu John Peabody. — De la unchiulu seu merse la unu negútiatoriu avutu cu numele Riggs, unde apoi incepù a se inavutí. La anulu 1830 se resolví a vení in Europ'a si a se face banchieru, si asié la anulu 1837 a sositu la Londra. Ca banchieru a fostu multu stimatu, pentru cã érá omu onestu. Donatiunile lui cele mai insemnate sunt: patru milióne de florini in favorulu culturii albiloru si negriloru din statele meridionali ale Americii; unu milióne de florini pentru scólele stateloru de la média-nópte ale Americii; patru milióne de florini pentru musee si biserice, ér unu milióne de florini pentru seracii din Londra. — Afara de acést'a, câte mii si mii de florini a mai datu in rate mai nice, pentru ajutorarea seraciloru. — Pentru tóte bunetãtile lui, elu nu a pretinsu nici a voitu vre-o destingere. A fostu unu adeveratu binefacatoriu. A dusu o viétia de totu simpla, a avutu numai doi sierbitori betrani. Nu s'a in soratu nici odata. A traitu siepte-diece si cinci de ani, si a moritu de plansu de mii si mii. —

Ultim'a lui dorintia a fostu ca sê se immormenteze langa mam'a sa in Americ'a. Regin'a Angliei a datu ordinulu, ca osamintele lui Peabody sê fia transportate in Americ'a pre un'a din cele mai mari nãi ale statului, si ca mormentarea lui sê fia cãtu de splendida.

Gãcitura numerica

de Atanasie Tuducescu.

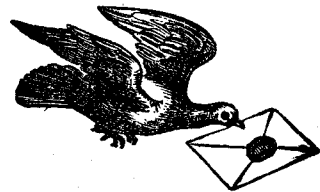
1. 2. 12. 11. 10. Erã unu campu cu rose si crini nevescediti,
Séu locu de desfatare la ceia fericiiti;
4. 13. 9. 15. Acest'a é organu
La genulu celu umanu;
14. 13. 12. 5. Pe ca se pórtã multe
Si ómeni mii si sute;
6. 10. 7. 2. 15. Pe acel'a lu-facu doi
Luptandu ca si eroi;
5. 8. 3. 2. 10. Se dã in suvenire,
De acel'a ce iubescu
Si semnulu de iubire
Acel'a lu-suplencescu;
- 1—15. Prinde pén'a 'n a ei mana
Si totu scrie linu cu ea;
Senu-i bate, cã-i romana
Totu ai vré a o vedé.

Deslegarea gãciturii numerice din nr. 49.

Constanti'a Dunc'a.

Deslegare buna primiramu de la dómnele si domniórele Luis'a Murgu n. Balcu, Zeni'a Nesiú n. Montí'a, Alesandr'a Popoviciu, Agati'a Romanu, Victóri'a Bardosi, Valeri'a August'a Popu, Corneli'a Septimi'a Papu; si de la domniú Ioachimu Munteanu, Petru Sporea, Ilie Sporea, Constantinu Ungureanu, Alesandru Frumosu, G. Mihailoviciu, Paulu Jurma, Ioanu Popu

Post'a Redactiunii.

La mai multi. Redactorulu alu acestci foi a sositu deja. Dlui P. Dr. in B. Aveti se ve adresati la autoriu in Turinu. — Vomu vorbí cu tipografulu sê ve trimita unu osemplariu.

Proprietariu, redactoru respundiatoriu si editoriu: IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. Piatí'a Pesciloru, Nr. 9.

